

Om den Kongsbørgske Mynt
og
Sølv-Bergets Producter.

af
Cancellieraad Deichman.

Førend Sølv-Berget og ved de Tider det blev opfundet, var den Norske Mynt saa got som forsbundet, og ingen anden Siengs her i Landet end den Danske, og fremmede Penge.

Mynte-Stæder har dog forduin været baade i Trundheim og Bergen. Erke-Biskoppen, som Primas Regni var og tilstaaet Mynte-Rettighed, og findes endnu nogle faae af det Slags. I Dpsloe har og i gammel Tiid været Mynt.

Men om der nogenstinde tilforne har været myntet Penge af Sølv, som har været frembragt af dette Rigets Grund, førend denne Dpdagelse skeede, er man ikke vis paa. Autor til Mus. Regium synes at troe det: nemlig, at der af det Sølv, som blev vundet ved Golmsberg, blev myntet Penge, han synes at troe, at dette Golmsberg har ligget nær ved Dpsloe, som et andet Sted er viist at være urigtig, og formodentlig confunderet de gamle Raaber-Gruber ved Aggers Kirke, nær ved Dpsloe, med Golmsberg. Samme Raaber skal og have været Sølvhaltig, om hvilket sidste Raaber-Berk Hr. Etatsraad Langebech har anført Biskop Hans Males Brev til Kong Christian den 2den af 1519. Skulde der ved Seigring af dette Raaber være udbragt Sølv eller af det fra Golmsberg, kunde man troe at saadant var udmyntet i Dpsloe. I de Artikler, som Anno 1548 ved Prins Friderichs Hyløning i Norge bleve paabudne, staaer: at

at Mule Mynt ſkal gaae for fire hvide. Trolig man har vægret ſig ved at tage dem for fulde, ſom en ſeenere Forordning af 1551 nærmere oplyſer; nemlig: at den Mynt ſom er ſlagen i Norge Stykket til 4 Hvide, foragtes og forringes, ſaa den ikke oppebæres eller udgives uden for 2de Hvide, imod den Forordning derom tilforne var udgivet.

Det Navn af Mule Mynt er os ingenſteds ellers forekommet, ſkulde det ikke være et corrupt eller forvandlet Navn, kunde man troe, ſiden de ſiges at være ſlaget her i Landet, at de ere myntede efter Biſkop Mules Foranſtaltning, ſiden det ſynes han har haft nogen Inſpection med bemeldte Raaber-Berk. Men os mangler de behørigte Beviſer at kunde ſige noget viſt herom; overalt har nok de gamle Norſke Penge ikke været andet end Scheide, eller Stille-Mynt, Nummi mercantium ſuppletorii, naar Bahre mod Bahre ikke kunde gaae op imod hinanden, og formodentlig af ringe Værdie, da man finder af adſkillige Kongelige Ketteboder, at de almindelig har været vragede, og ikke taget for fulde. Myntemeſterne har og nok haft for meget fri Hånd at mynte ſom de vilde, da de ere blevne tilſtaaede et ſaa rundelig Remedium, nemlig paa Mark eller 15 Lødig Sølv i Qvintin, ſom paa de Lider kaldtes i Fare-Paus pag. 289 gl. Norſke Love Tom. II. Alt ſtobt og gydet Sølv at ſkulde holde 14 Lød Norſk, og 1 Lød i Fare, men maa nok være en Seyl, og bør vel ſtaa i Qvintin i Fare.

Endeligen havde dette Rige den Lykke, ved denne vigtige Dp-dagelſe, for den første Gang at modtage af ſit eget frembragte Sølv, ſaa anſeelige og vigtige Mynter, ſom Specie Rigsdaler, og anden god mindre Mynt.

Toldboeden i Dypſloe, ſom tilforne havde været den gamle Smedie (*) bev indrettet til Mynten. Hvorledes Myntefoden egentlig har været, er man ikke i Stand til at ſige, ey heller med Viſhed hvem den første Myntemeſter har været, ſiden det maafkee paa den Tid ey var brugelig at han ſadte ſit Navn paa Pengene, ſom ellers ved-

(*) Om herved ſkal forſtaaes den gamle Mynte-Sted, da baade Stodu og Smid betyder, i det gamle Norſke at mynte, er man ikke viſ paa.

vedburde, og paa nogle ey heller Klarstal. Man skulde snart troe, at Johan Post, som var Myntemester i Kiøbenhavn No. 1618, har været den første Myntemester, da han No. 1724 fik det forhen anførte Privilegium paa Jern-Berkerne i Norge. Siden forekommer Anders Petersen, som faaer Navn baade af Guldsmed og Myntemester, der efter Postes Død fik Part i Bærums og Edsvolds Jern-Berker.

Mynten blev siden forflyttet fra Dpsloe til Hoved-Tangen, et Udverk under Algershuus Fæstning, som i de senere Tider, efter at Mynten blev forfløttet til Kongsberg, blev indrettet til et Laboratorium for Artilleristerne.

I Begyndelsen betalede Kongen Interessenterne 8 rdlr. in Specie for Marken af det fine Sølv, men siden ikkun $7\frac{1}{2}$ rdlr., da de $\frac{1}{2}$ rdlr. blev antaget i stedet for Tiende af Berket, hvilket blev annammet af Smeltehytten, og for Kongens Regning bragt til Christiania.

Peter Grüner en tydsk Mand, som 1628 blev Myntemester i Kiøbenhavn i Nicolay Schwabes Sted, har siden forestaaet Christiania Mynt, man finder dog ikke hvad Tiid han antog denne Mynt. (*)

Efter Stadtholder Hannibal Sehesteds Ordre, som siden blev confirmeret af Stadtholder Gregers Krabbe, til Grüner, skulde af det Sølv, som fra Sølv-Berket blev leveret til Mynten, den 10de Deel udmyntes i smaa Mynt, 2 og 1ste Skilling, og af det øvrige $\frac{1}{3}$ Deel i Rigsdaler, og de $\frac{2}{3}$ Dele i Danske, halve, fjerdedele og 8 skil., Croner, som Land-Mynt.

Rigsdalere eller Specier bleve udmyntede efter Hollandse Rigsdalere, af 14 Lodig skulde 8 Stykker veye 15 Lod 3 Dvintin.

Myntemesteren nød i Mynte-Dmfostninger 32 rdlr. for 100de Mark Colnisk Vægt; derudi beregnet alle Dmfostninger, som Afgang, Folk, Eisenschnieder, Mynte-Smede og Knechte-Løn ic., alt uden nogen Gage eller Løn. Dette efter Grüners Bestalling.

Efter

(*) Han var Farfader til General Grüner, som døde for nogle Aar siden.

Efter Hannibal Seheſteds Ordre, følgende Land-Mynt, af Mark og dobbelt Mark eller 16 ſkil. og 32 ſkil. Stykker, ſom ſkulde holde 10 Lod 3 Qvintin pr. Mark, og hvoraf dobbelte ſkulde gaae 21 ſtyk. paa Marken, af de halve 42 ſtyk. og af ſierdendele 84 ſtyk., men denne Land-Mynt blev ſiden af Kong Chriſtian den 4de paabuden, paa det at ſamme Mynt kunde blive i Landet, efterſom den Rigsdalers Mynt blev udført af Fremmede, at ſkulde ikkun holde 9 Lod 2 Qvintin, ſom ſiden bleve reducerede til 28 ſkilling (*). Heraf ſees, at Ulfelt urigtig bliver tillagt at have forfalſket denne Mynt. Men ved Kong Friderichs Hyliding i Norge blev befaleet, at ſaa meget fint Sølv ſkulde tilſættes, at de kunde gielde 32 ſkil. Stykket, og altsaa bleve de nu 10 $\frac{1}{2}$ Lodig, hvilke næſten bleve af ſamme Bærdie, ſom de Svenske halve Croner, om de ſidſte ere bedre af Korn, ſaa ere de Norſke tungere i Schrot og i Balvering næſten kommer overeens. Havde de bleven netto 11 Lodig, vare de bleven aldeles lige med hinanden. Grüner ſiger: at ingen bedre Land-Mynt i lang Tid har været i Dannemark. Myntemeſteren blev efter Oberberghauptmand Lüctichaus Forſlag, og af Stadtholderen Seheſted confirmeret, tilſtaaet 45 rdlr. for 100 Mark Bægt i Mynte-Dmkofning.

Efter Chriſtiani 4ti Mynte-Edict, ſkulde de Norſke 2 Skill. Stykker holde 4 $\frac{1}{2}$ Lod, og paa Marken 180 Stykker, da af de Danſke gik 192 Stykker paa Marken, og altsaa de Norſke 24 ſkill. bedre.

I Steden for Mynte-Dmkofninger, betalte Myntemeſteren til Myntefriveren 9 rdlr. 1 $\frac{1}{2}$ ort for de fine Marker, og derforuden til Overſkud af 100 Mark Bægt til Myntefriveren 40 $\frac{1}{2}$ rdlr.; tilbød ſig derimod paa ſin egen Bekofning at udmynte dem for 60 rdlr. 100 Mark Bægt.

En Skillings Stykker holdte 2 $\frac{1}{2}$ Lod, paa Marken 254 Stykker, Myntemeſteren betalte for den fine Mark 9 rdlr. 1 $\frac{1}{2}$ ort, og for 100 Mk. Overſkud 16 rdlr. 18 ſkill., tilbød ſig imod 70 rdlr. at mynte dem.

(*) Man ſkulde ſnarere troe, at denne Myntens Forringelse ſkede for at udbringe flere Penge i den da værende Feyde, da Udgifterne ſaa meget paatrængte, og maaskee af Ulfelt projecteret, ſiden han foreſtod Mynten paa Kiøbenhavn's Slot, og af den Marsage paadraget ſig ovenmeldte Beſtyldning.

dem. Bældige Mynte-Dmfosninger, hvorved en Myntemester kunde være vel holden.

Uf Bruch og andet fremmed kiøbe Sølv, blev af Guardeinen og Mynteskriveren vejet og prøberet, overleveret til Myntemesteren, som deraf myntede dobbelte Mark Stykker, og de sælgende dermed betalt, og gjort Regning for Udmyntningens Overschud, skede fornemmelig de Fremmede til Tieneste, som oftest ikke medbringer Penge til deres Ladninger, og under Straf ikke fra Engelland maa udføre Penge. Saavidt af Grüners egen Relation i Kiøbenhavn d. 20 Junii 1762. (*)

Til nærmere Dplysning hvorledes Udmyntningen skede, følger her ved en Tabelle over de udmyntede Penge fra 1674 til 1684, endskjønt ikke i Grüners Tid, men troer den Tid at Mynten stod under Oberbergamptsforvalter Hassius, og en Mynteskriveres Dpsigt i Christiania.

D o 2

Extract

(*) Uf Grüners Relation, som og af denne Tabelle, seer man til de Fremmedes Tieneste at der er bleven myntet, saa vel af hvad Sølv, som fremmede Penge de har medbragt. Paa de Sider vidste man ikke af Commissiønairer at sige. De Norske Kiøbmand og Laase Handlere udfikede ikke selv, men de Engelske og Hollænderne kom selv at tilhandle sig Træ>Lasten. De medbragte en stor Mængde Vahre af alle Slags, havde Høffere, som udsolgte for dem, endog offentlig paa Torvene og Gader, de løbe ind i alle Havne endog til Bøndergaard ved Søer, hvor de ombøende Bønder forte Lasten til dem, i sær Hollænderne, derfor seer man, at i de Hollandske Charter er antegnet Holmsboe Zoon, hvoraf heele Christiania Fiord fik Navn, nemlig Zoonwater, Kilt, NB. ikke ceengang nævnes Kragerøe, som ligger tæt der ved, Bolvig ic. Det var egentlig til Solden og anden Rettighed de maatte fore Sølv og fremmede Penge. Vexler var paa de Sider ey bekiendt, da næsten de iadsøbde ikke vidste dermed at omgaaes. Endelig nedsadte sig en heel Deel Engelske Commissiønairer, enten som Fuldmægtiger for deres Principaler i Engelland, eller for sig selv, ved dem kom Vexler i Brug, hvoraf de dog selv høstede den største Interesse. Da de Norske fik Dyonene op, maatte de for at tilvende sig Commissiønairer give bedre Wilkaar, enten ringere Priser, eller uden Provision. Nu de fremmede Commissiønairer ere borte, underselger den ene den anden for at komme ind i Handling, eller for at forskaffe sig de fleste Afsadninger.

Endelig blev Mynten forſlettet fra Chriſtiania til Solv-Verket i Berphauptmand Schlanbusches Tiid, da Henning Chriſtopher Meyer blev Myntemeſter, for at ſpare Omkoſtingerne, og at Mynten kunde blive under den Kongsbergſke Directions Oſygt; men man finder, at han myntede forſt et gandske Aar, forend han fik Beſtalling, uden nogen vis Afgang, og i hvad Mynt han vilde, endog af kiøbe Solv, imod han gav Kongen 24 ſkilling af hver Mark ſin.

Siden blev ham tilſtaaet en vis Afgang.

Paa	100	Mark	i	Specie	Rigsdaler	.	.	.	12	Ld.
	100	.	i	Croner	.	.	.	1	Mk.	4
	100	.	i	2	ſkilling	ſtyk.	.	.	3	.
	100	.	i	1	ſkilling	ſtyk.	.	.	4	(*)

ſom tilfort er anført.

Mange ſnuſke Mynter ere ſlagne i Chriſtiani 5ti Tiid, i ſær da Ant. Meibuſch indkom, en Tydſk Mand, ſom forſt var i Svensk Dieneste, gif ſiden til Frankerig, hvor fra han blev indkaldet til Danemark. I Anledning deraf den Medallie af 1693 med Omſkrift: Monetam in melius reſtituit. Paa de Tider bleve ſlagne paa Kongsberg de ſnuſke Specie Rigsdaler og Croner. De 7 Slags Specie Rigsdaler, ſom fra 1688, 1692, 93, 94, 95 og 96 ere blevne ſaa rare

(*) Hvorledes det gif til med Mynten i dennes Sønns den ulovkelige Cancellieraad og Myntemeſter Hen. Chriſtopher Meyers Tiid, maa eſterſees i det Hiſtoriſke. Foruden denne Mandſ ſtore Forbrydelse, ſaa maa man tilſtaa, at Bedkommende, der ſkulde have Tilſyn med denne Sag, overmaade eſterladet har opfort ſig, og ligesom givet Manden frie Hænder.

rare, at faae skal kunde opviise et fuldt Sæt deraf, da der allene fra 1692 til 1696 inclusive bleve slagne 106943 Rigsdaler.

Skade man drog mere Omforg for deres Bonitet og Dyrklighed end for deres Conservation, den foranderlige Myntesød gjorde snart Ende paa dem, og her havde Transmutatio virkelig Stæd. En Forhøyelse blev dog sadt paa dem, den Kongel. Befaling af 25 Februari 1693 tilholder Fogdere, andre Betientere og Riobmænd, som vægrede sig derved, at de skal antages for 6 Mark 8 Skilling; men denne Forhøyelse var vel ikke proportioneret til den anden skille-Mynt. Deres Gehalt var 14 Lødig, og paa Bruto Mark gik $8\frac{2}{3}$ Stykker, og paa den fine 9 rdlr. $24\frac{5}{14}$ Styk.

I Steden for Pfennig blev indbragt Gran-Bægten.

Gierne har man vildet meddeelt en TABELLE over de Kongsbergiske Mynter fra først af, men det har ikke været gjorligt, vi maa altsaa allene anføre hvad os er forekommet.

S a b e l l e

Over hvad og hvor mange Penge er udmyntet paa Kongsberg fra 1694 til 1710.

Ao.	Species Rigsdaler		Eroner ledig		Eroner led. 13 L. 16 G.		8 Skil. Styk.		2 Skil. Styk.		1 Skil. Styk.	
	rdlr.	ſkl.	rdlr.	ſkl.	rdlr.	ſkl.	rdlr.	ſkl.	rdlr.	ſkl.	rdlr.	ſkl.
1694	25711	69 $\frac{3}{4}$	27146	84	32339	64	35225	82	7115	24	107	18
95	27970	61	29419	66	16628	8	67080	70 $\frac{7}{8}$	7446	"	206	84
96	15970	22	44773	30	"	"	"	"	7727	72	378	42
97	"	"	75598	55 $\frac{1}{2}$	"	"	"	"	9483	60	208	87
98	"	"	65314	36	"	"	"	"	8243	72	125	75
99	"	"	24163	12	"	"	"	"	10071	48	421	9
1700	"	"	"	"	"	"	"	"	12769	"	223	12
1	"	"	"	"	"	"	"	"	17272	24	184	81
2	"	"	"	"	"	"	"	"	17356	24	126	5 $\frac{1}{4}$
3	"	"	"	"	"	"	"	"	11858	48	119	73 $\frac{1}{2}$
4	"	"	"	"	"	"	"	"	21342	12	120	30
5	"	"	"	"	"	"	"	"	20427	24	217	10 $\frac{1}{2}$
6	"	"	"	"	"	"	"	"	18542	"	167	33
7	"	"	"	"	"	"	"	"	21099	54	210	26 $\frac{1}{4}$
8	"	"	"	"	"	"	"	"	27238	48	223	64 $\frac{1}{2}$
9	"	"	"	"	"	"	"	"	23942	48	"	"
10	"	"	"	"	"	"	"	"	24493	72	219	2 $\frac{1}{4}$

Den

Den fine Mark af 1710 8 Skil. Stykker er udmyntet $11\frac{1}{3}$ rdlr.
 dito Mars 2 Skil. til 11 rdlr. $61\frac{1}{4}$ Skil.
 dito Mars 1 Skil. Stykker til $11\frac{2}{3}$ rdlr.

En anden T a b e l l e lyder saaledes:

Ao.		paa Mark:	bruto.	Den fine Mark.
1690	1 Croner = 10 L . 13 $\frac{1}{2}$ Gr. lod.	10 $\frac{1}{2}$ st.	7 rdlr.	10 rdl. 40 $\frac{8}{43}$ sk.
	2 2 Skillinger 5 L . 9 Gr.	192 $\frac{1}{2}$ st.	4	11 61 $\frac{1}{11}$
	3 1 Skill. styk. 3 L .	210 st.	2 $\frac{3}{18}$	11 64
92	4 Speciedalere 14 lodig	8 $\frac{2}{3}$ st.	8 $\frac{2}{3}$	9 24 $\frac{5}{14}$
99	5 Croner = 13 L . 6 Gr.	13 st.	8 $\frac{2}{3}$	10 38 $\frac{2}{7}$
1700	6 8 Skill. styk. 9 lodig	76 $\frac{1}{2}$ st.	6 $\frac{3}{8}$	11 32
	2 7 8 Skill. styk. 12 lodig	102 st.	8 $\frac{1}{2}$	11 32
15	8 16 Skill. sk. 10 lodig	45 st.	7 $\frac{1}{2}$	12 "
	9 2 Skill. styk. 4 L . 9 Gr.	180 st.	3 $\frac{3}{4}$	13 32
19	10 12 Skill. sk. 9 lodig	60 st.	7 $\frac{1}{2}$	13 32
	11 1 Skill. styk. 2 L . 9 Gr.	253 $\frac{2}{3}$ $\frac{2}{2}$ st.	2 $\frac{1}{3}$ $\frac{9}{10}$ $\frac{8}{7}$ $\frac{1}{2}$	16 89
25	12 Croner = 10 L . 13 $\frac{1}{2}$ Gr.	10 $\frac{1}{2}$ st.	7	10 40 $\frac{8}{43}$
27	13 8 Skillinger 7 L . 9 Gr.	63 $\frac{3}{4}$ st.	5 $\frac{5}{18}$	11 32

Da 1728 visse Personer vare betænkte paa at gjøre et Forslag til en nye, mere profitabel Myntefod, og en bedre Indretning med Mynterne i Almindelighed, fik man fra Rentekammeret en Optegning, hvad der var myntet fra Kong Friderici 4ti Regjerings Tid til 1728 Mars Udgang, som synes at fortiene her at anføres:

Paa den Kiøbenhavniske Mynt		
Croner, 13 L . 6 Gr. lodige, den fine Mark	udmyntet til 10 $\frac{2}{7}$ rdlr.	100114 rdlr.
Ligeledes Croner 10 $\frac{3}{4}$	lodige, den fine Mark	
til 10 rdlr. 40 $\frac{8}{43}$ skil.		7944
Tilfammen		108058 rdlr.

Paa

	Transp.	108058 rdlr.
Paa den Kongsbørgske Mynt Croner $13\frac{2}{3}$ lodige den fine Mark til $10\frac{2}{7}$ rdlr.	48967 rdlr. 72 skl.	
Dito Croner $10\frac{1}{4}$ lodige, Marken til 10 rdlr. $40\frac{8}{3}$ skl.	271585	320552 = 72 skl.
	Summa Croner	428610 rdlr. 72 skl.
Paa den Kiøbenhavniske Mynt 8 skil. styk. 9 lodige, den fine Mark til $11\frac{2}{3}$ rdlr.	186803 rdlr.	
Paa den Kongsbørgske Mynt 8 skil. af samme Behalt og Udmyntning	1314087 rdlr.	
	Summa	1500890 rdlr.
1/2 Mark skil. eller 16 skil. 10 lodige, den fine Mark til 12 rdlr. paa Kiøbenhavns Mynt	264488 rdlr.	
Paa den Kongsbørgske Mynt	250320 rdlr. 84 skl.	
	Summa	514808 rdlr. 84 skl.
	Paa	
<p>(*) 1718 blev ved en Høflænder indbragt til Friherichshald 2000 rdlr. i 16 skil. stykker, p. p. 4 à 5 lodige, saa høid togte, og saa vel eftergjorde, at de neppe kunde stilles fra de Norske; men bleve røvede derved, at der var sadt 1717 og 1718 Mars Talt paa disse 16 skil. skil., da der i disse Mæringer ingen 16 skil. skil. vare myntede her i Landet.</p>		
		2444309 rdlr. 60 skl.

	Transp.	2444309 rdlr. 60 skl.
Paa Kiøbenhavn's Mynt	2201246 rdlr. 25 skl.	
Paa den Kongsbergiske Mynt	1488225 rdlr. 56 skl.	
Paa den Rensborgiske Mynt	1666666 rdlr. 64 skl.	
	<u>Summa</u>	5356138 rdlr. 49 skl.
2 skl. sk. 4 lodige, den fine Mark til $13\frac{1}{3}$ rdlr.		
Paa den Kiøbenhavn'ske Mynt	260000 rdlr.	
Paa den Kongsbergiske	216695 rd. 65 sk.	
En deel $5\frac{1}{2}$ lodige den fine Mark til II rdl.		
$61\frac{1}{11}$ sk. 332078 rd. 27 sk.		
	<u>548773 rdlr. 92 skl.</u>	
Paa den Gløkstadi'ske Mynt $5\frac{5}{8}$ lodige, den fine Mark til $13\frac{1}{3}$ rdlr.	500000 rdlr.	
	<u>Summa</u>	1308773 rdlr. 92 skl.
Eneste skil. styk. 3 lodige, den fine Mark til 16 rdlr. 89 skl.		
Paa den Kiøbenhavn'ske Mynt	98637 rdlr. 40 skl.	
Paa den Kongsbergiske Mynt af samme Sort	1537 rd. 30 sk.	
Item 3 lod. Mø. til II rdl. 64 sk.	2636 rd. 86 sk.	
	<u>4174 rdlr. 20 skl.</u>	
P p	Paa	9109222 rdlr. 9 skl.

	Transp.	9109222 rdlr. 9 skl.
Paa den Rensborgiske 3 lødig Mark til 16 rdlr. 89 skl.		
		84635 rdlr. 40 skl.
		187447 rdlr. 4 skl.
	Summa	9296669 rdlr. 13 skl.

Saaledes af Mynte Protocollerne og de indkomne Regnskaber, efter de høye Herrer Deputerede for Financerne deres mundtlige Befaling, ekstraheret udi Kongel. Majestæts Rentekammer, den 11 Junii 1729. ved A. Norgenn Renteskriver.

pro Nota. Efter Deres Kongel. Majestæts allernaadigste Resolitioner af 26 April og 9 Julii 1727, bleve de reducerede 2 skl. til 4 Skillingen skk. ommyntede af 5 lødig Behalt, den fine Mark til $11\frac{2}{3}$ rdlr., som her ikke kan specificeres, forinden Extracterne over den fulde Udmyntning indkommer.

A. Norgens.

Det fortiente en grundig Undersøgning, hvad Feil der er giort, og hvilket Tab Rigerne har haft ved den alt for ofte forandrede Myntesød, og hvilken Rigerne var best tiemt med, som eengang kan blive bestandig.

Naar man giennemgaaer de mange udkomne Skrifter, denne Materie betreffende, bliver man gandske vist bragt i en Labyrinth; mange har behandlet denne Sag uden at være grundig underviist om Udmyntningens Beskaffenhed. Myntemester og Guardeiner har alle ne seet paa deres Fordeel, og giort en Hemmelighed af Myntningen, tilspaanet sig langt større Bekostninger og Afganger end vedburde; Men ligesaa listige de har været at stule deres Kunster, ligesaa ukundige har de været i at bestemme den beste Myntesød, om de end havde haft Willie dertil. Store og indsigtsfulde Mænd har undertiden ikke truffet det rette, andre har med saa mange Spidsfindigheder indviklet Sagen, at den er bleven fast uforstaaelig, ingen Under da, at enten Collegierne eller andre Embedsmænd, ja endog de Handlende ikke har
haft

haft det rette Begreb om dette, følgerig er det ikke at undre over, at megen Worden er indbragt i denne Sag.

Udi ingen Konges Tiid er der myntet saa mange forskiellige Penge, som i Christiani 4ti Tiid, af foranderlig Gehalt og Vægt, eller af Schrot og Korn, men Mynten i denne Konges Tiid leed og mange Dunverlinger i de angrændsende Riger og Lænder, i sær udi den lange Tydske Krig. (*) Det er tilforne anmærket, at Bøxler paa de Tider, og endnu i meget senere Tider, var ikke i almindelig Brug, eller at de fleste Handlende havde den rette Kundskab derom. Af den Marsag seer man, at adskillige Penge ere myntede i Forhold med Hollandiske, Portugisiske ja med Russiske, ligesom at Mængde fremmede Penge roullerede her i Rigerne, hvis Værdie blev bestemt af Regieringen, dette maatte uomgiængelig foraarsage en stor Forvirrelse.

Hvorledes er tilgaaet i Friderich 3tii Tid, har man ingen Underretning om; skal man troe en fremmed Autor, som siger: Men at Kong Friderich III. fant på så goda udwagar til Myntningen, at the til thenne Dag hafwa bestand, ther osfver hafwa indøge undrat, besynderligen then Tiden, som i the mål stod så illa til uti Europa: (**)

Saa bliver det en stor Berømmelse for denne ellers kloge Konge. Derimod finder man atter udi Christiani Vti, men fornemmelig i Friderici 4ti Tiid store og mærkelige Forandringer, som visseligen har tilbragt Rigerne et stort Tab. Det mærkeligste, at paa en og samme Tiid bleve myntede Penge, som ikke stode i Forhold med hinanden. Dette maa visselig have været skeed af Ukyndighed, til deels har vel og været Marsag Statens betrængte Omstændigheder paa visse Tider. Men det synes dog temmelig let besættelig, at naar enten Myntefoden forandres fra det bedre til det ringere, eller og, at der paa en og samme Tid myntes Penge af ulige Værdie, Schrot og Korn, at de bedre med temmelig Fordeel kan forvandles strax til de slettere, ikke allene af Egne og Fremmede, men i Besynderlighed af selve Myntemesterne,

(*) Men man finder dog her ligesom i det følgende, at Penge bleve slagne og roullerede af foranderlig Gehalt og Vægt, den ene Sort ringere end den anden.

(**) Tankar om Mynt-Væsendet utgifne wid 1747 Mars Richsbag.

meesterne, som saa meget lettere kan gjøre det, da de har Mynten med alle Redskaber, Folk og Stempler til deres Tjeneste, saa endog Bekostningen gaaer paa Publici Regning, og Fordelen for deres. Saaledes ere først alle vore store og gode Mynter blevne usynlige, at forbigaae Specie Rigsdaler og Croner, og de ældre Mynter roullerede om hinanden, Penge paa en og samme Tiid af foranderlig Værdie, nemlig 8 skil. den fine Mark til $11\frac{2}{3}$ rdlr., 16 skil. Marken til 12 rdlr., 12 skil. Marken til $13\frac{1}{2}$ rdlr., en yderlig Confusion, og ved Reductionen ikke kunde bringes i Skik igien, og ikke muelig ved saa mange foranderlige smaae Stykker og Værdier, at kunde bringe dem igien under en og samme Forhold med hinanden. Smaa og ringhaltige Mynter medtager flere Bekostninger og en større Afgang, bliver altid uanseelige, men har den Uleylighed tillige, at derved kan begaaes den største Underløb ved Myntningen, og allerlettest kan eftergjøres.

Den Glyktskadtiske Mynt blev forpagtet til Jøder, som udmyntede 5 Tønder Guld i de usle og uanseelige, nu reducerede 2 skil. stykker. At disse med temmelig Fordeel har kundet ommynnte vore 8 skil. stykker, og endnu bedre de større Mynter, er Dyensynligt, men tillige havde den beste Læylighed, ikke allene at forringe baade Schrot og Korn under det accorderede, men endog til at udmynnte en langt større Quantum, om ikke dobbelt end foreskrevet, og bør ingen Tvivl være jo saa er skeet.

Unselig var det, efter en bestandig Myntesod var udfundet, som stemmede nogenledes overeens med de Nationers, med hvilke man har den største Handling, eller hvor vore Bøxler for det meste affættes, hvilken maatte heller være noget bedre, end ringere, at en mere anseelig Mynt blev paatænkt, og i større Stykker, vel veed man, at der udsættes noget paa den Engelske Mynteforfatning, men ingen Nation har haft et sundere Principium og en redeligere Hensigt, i det at den ingen Forskiel næsten har gjort mellem de roullerende Penge og det raae Sølv, og i Udmyntningen hverken beregnet sig Slag-Schak eller Mynte-Dinkofining, men ladet det gaae paa Landets Bekostning, men denne Uleylighed har derved indfundet sig, at den Engelske Sølv-Mynt, formedelst dette, som og at den er af større Gehalt end almindelig,

almindelig, næsten med Fordeel kan omsmeltes og som raae Sølv udføres. Med alle de Forslag, som i saa mange Aar ere gjorde, har dog den Engelske Myntefod i mere end 100 Aar bestandig været den samme, da man indsaae den Forvirrelse, som foraarfagedes ved at forandre den. Ligesaa har dens Inddeling altid næsten været den samme, nemlig i hele og halve Croner, Shilling, sixpence &c. alle efter een Myntefod og af lige Gehalt.

Saaledes skulde det være raadeligt, at den Danske Mynt maatte bestaae af hele, halve og fjerdedele Rigsdalere, eller samme Proportion i Slettedalere, at de maatte blive af fineste Gehalt, som nuelig, og ikke med mere Raaber beskikkes, end som behøvedes til at modstaae Slidningen, dog under den Gehalt, som det Sølv af Guldsmedde oparbejdes, at et vist bestemt Antal kunde gaae paa Bruto Mark, uden Brok eller Brudne-Tall, med nætteste Gepræg, men fornemmelig krusede i Kanterne, og ved Ballancer eller under Presse myntes.

At den yderste Tilsyn med Myntemesteren maatte have, at der intet fejlede i Schrot eller Korn; Naar saaledes skede, kunde store Summer, i Steden for Tælling, allene ved Bægt bestemmes, og hvilken Lettelse udi Handel og Wandel.

Skulde Myntefoden noget forbedres imod vore Naboers, var der temmelig Formodning, at en større Ugio blev ydet end deres indvortes Værdie var, og vilde hen i Tiden maaskee bringe Banquen en større Fordeel, og af alle begierlig søges og modtages.

Det bliver og altid en Ære for Regieringen, det alle saa vel inden som uden Rigerne, har en fuldkommen Fidem til dets Stempel, og at Mynten fuldkommen svarer til hvad den er bestemt til. Og endelig at Myntefoden fremdeles maa blive uforanderlig i alle paakommende Tilfælde; Thi den mindste Forandring føder mange Besværigheder af sig, og er det næsten allene de Fremmede, som veed at bringe sig saadant til Fordeel; om Noden skulde paatrænge, var der vel andre Udveje, end just at gribe til den farlige Forandring af Myntefoden. Herimod vil vel indvendes, at en saadan god og anseelig

Mynt snart vilde gaae ud af Landet, efter som alle Forbud i den Sag ere som kraftesløse, men denne Skiebne har alle Riger, hvis Handel er i Undervægt, eller hvor mere indføres end udføres. I saadan Tilfælde kan Ballancen paa ingen anden Maade erstattes end ved den gangbare Mynt, eller ved de ædlere Metaller, raae eller myntede. Staaer dette fast, saa var det let at calculere hvad der vilde blive meest profitabel, enten Ballance blev betalt i saadan god eller i de forrige ringere Mynter. Det er vel saa, at Bøxløbskursen ofte ikke bestemmes af det ene Rigets Mynt mod det andets, men saa er tillige vist, at den i visse Tilfælde ofte derefter determineres, naar vore egne handlende veed at betjene sig deraf, som andre. Maa skee Regjeringen har haft meget mindre Fordeel af Myntefodens Forringelse end de fleste troer. Lad være at der blev vundet en 16 à 17 pr. Cento, eller saa mange flere Penge blev udmyntet af det fine Guld imod tilforn, saa blev det ikke vundet uden af dem, som bleve lønede af den Kongel. Cassa, og deriblandt kunde ved den Militaire Stat intet vindes, da de uomgiængelig maatte have saa meget, at de kunde leve, og var lige meget, om de fik mere Gage i Slet, eller mindre i bedre Mynt; thi alle andre Ting, af hvad Navn de var, maatte jo usejlsbarlig stige i Prisen i samme Forhold, og efter al Rimelighed end mere, fornemmelig hos Fremmede, legges nu her til, hvad Tab de gamle gode Mynter leed der under, bliver der en stor Rabat (*) tillige med de store Omkostninger paa en flattere Mynt.

Skulde man derimod calculere det store Tab, som Rigerne, Undersaatter i Almindelighed, havde den gandske Tid de roullerede, og siden ved Reductionen, da vilde det falde gandske anderledes ud.

De

(*) Paa de Tiber forend Handelen blev ophævet med Hamborg, blev fast alt hvad Armeen behøvede, taget derfra, de fleste Kjøbmænd i sær Kramhandlere forsynede sig alene fra dette Sted, vore Penge bleve der imodtagne med en anseelig Rabat, da i Støden for 17 pr. Cento, blev tagen af Hamburgerne vel meget mere, de kom tilbage for fuld Værdi, retournerede atter med samme Afslag, og saaledes ofte frem og tilbage. Vore Engelske og Hollandske Bøxler bleve der allene forhandlede. Stor Under, hvor Rigerne kunde saaledes udholde. Hvad der skede ved Reductionen og den Hamburger Courante Banque er alt for vel bekendt, det usorøveligste af alt, at de neppe troede Guld i Danmark forsiød at indsee dette deres spidsinddige Paasund.

De Handlende har formodentlig været Marsag til Reductio-
nen, formedelst den høje Berelcours paa de Tider, men ved denne
Reduction lidde atter Undersaatterne et vigtigt Tab. En naturlig
Følge af alle saadanne Forandringer. Vel faldt Berelcoursen endeel
ved denne Forandring; men et Beviis at den ikke allene dependerer af
Forsticellen paa bedre eller ringere Penge, kan tydelig sees, af den
Højde den siden er stegen til, endskjønt Myntesoden siden den Tiid har
næsten været den samme. Overalt kan vel Regieringen bestemme
Myntesoden og dens Inddeling i mindre og større Sorter, i Dalere,
Marker og Stilling. Men i Uuindeligheid betragtet, bliver dog
baade Guld og Solv intet andet end som et Slags Bahre, det heder
vel at begge er et Maal, hvorefter de andre Bahrer determineres, som
i sig selv er vel rigtig; Men naar man ex. gr. seer, at 1 Skpd. Jern i
Dag gielder 19 rdlr., en anden 11 rdlr., kan man ligesaa snart sige, at
det er Solvet, som er falden i Priis i Henseende til Jernet, som Jer-
net er stegen i Priis i Henseende til Solvet. Overalt faaer Penge dog
ingen anden Værdie end efter det fine Solv det indeholder, saa al
Slags Beskifninger er intet uden et Blindverk og á pure perte, uden
for saa vidt at det kan give Pengene en consistence, da de bestandig skal
roullere. Alle Forhøielser og Myntesøddernes Forringelse betrefker
allene Undersaatterne. Fremmede tarerer Mynten efter sit Indhold,
med den Forstkiel, at de stændig veed at bringe sig større Fordeel af de
flette og ringhaltige Mynter. (*)

Man har dristet sig til, i Anledning af den Kongsbergiske Mynt,
og de foranderlige Myntesødder, at tilføye disse Anmærkninger i den
beste Hensigt, har man feylet, faaer det gaae paa vores Ukyndigheds
Bekostning, og vel om det maatte blive en Anledning for dem, som
seer dybere, at overveje Sagen bedre. Dette maa dog endnu tilleg-
ges, at af ovenbemeldte Summa over Udmyntningen fra 1700 til 1728,
sees

(*) Saaledes i Særdeleshed blive alle Europæiske Mynter anset og modtaget i al den Ostindiske
og Chinesiske Handel. Von Justi, og adskillige før ham, har derudi fuldkommen Ret,
at al den Forvirrelse i den Europæiske Mynt aldrig bliver høvet, forend at Solvet igien
allene bliver anset som Solv, og i Stæden for den nu værende Inddeling af Penge, man
behøvede allene at betegne Væjten og Gehalten paa det gangbare Solv, og at Regierin-
gerne vilde ved deres Stempel sætte denne Sag i Rigtighed.

sees, at der i den Tid er myntet p. en 1500,000 rdlr. i 2 og 1 Skill. styk. af forskiællelig Gehalt og Vægt. Dertil er medgaaet III991 Mark fint Sølv, man maatte spørge, hvor er denne Summa afbleven, neppe skulde de være gaaet ud af Landet, og unuellig kunde omsmeltes, eller bruges til Beskikning, vel seer man en ringe Deel deraf, og nogle faa maa vel være ommyntede. Man kan næsten sige, at de for det meste ere forsvundne, eller saa got som tabte for Rigerne. Havde derimod dette Sølv været udmyntet i Croner efter forrige Myntesod, havde der været deraf udbragt næsten en 1200,000 rdlr., som havde været i Behold, eller Rigerne deraf nydet fuld Valuta, da de forommeldte alletider tilsidst maa forsvinde, og neppe bør regnes i Rigerne's Eyendommelig roullerende Capital, eller i Handel og Wandel bør komme i Consideration, (*) men allene som en skille Mynt, enten til at supplere med, eller for Daglønnere, Arbejdere og Fattige.

Proportionen mellem Antallet af de roullerende Penge, maatte vel kunde udfindes, nemlig hvilken Deel af det til Mynten destinerede Sølv, skulde udmyntes i Rigsdalere, eller Croner, hvor meget til halve, til fjerdedeel, til ottendedeel, hvoraf de mindste burde ikke blive mindre end 8 Skill. stykker, som proportionaliter burde aftage ned efter, nemlig et mindre Antal af de smaa, og det største Tal af de store, saa troer man, for at spare det fine Sølv, at man uden Fare kunde benytte sig af reent Raaber til 2 og 1 Skill. stykker, og deres Antal burde og ey blive alt for mange, efter som ingen skulde være tvungen at antage flere end under 8 Skilling paa stor eller liden Summa, nemlig 7 Skilling i det høieste, alt hvad gik der over, at betales i Sølv-Mynten. Et Mars Forsøg vilde vise, hvad Summa Rigerne i saa fald kunde behøve; og naar engang Omkostningen der paa var giort, behøvedes ikkun en føye Tid efter anden at myntes, ligesom nogle skulde forsvinde. Men disse 1 à 2 Skilling Raaber-Penge, maatte da fuldkommen indeholde saa meget Raaber, som
 svarede

(*) Der fortælles, at i de ældre Tider Embedsmænd klagede over, at de i deres Gage maatte modtage Rosenobler og anden stor og vigtig Mynt, og ikke kunde nyde noget til daglig Udgifter.

svarede inod Myntefoden af Solv-Penge, eller paa det nærmeste, og tillige med megen Slid forarbejdes med smukt Gepræg, og krusede i Kanterne, som vist nok blev bekvemlig, men saa var man og vis paa, at de ikke bleve eftergjorte; tilmed saa vilde den ovenmeldte Betalningsmaade hindre større Qvantitet at blive giengs, end behøvedes; thi ingen kunde indbringe nogen Qvantitet, og for en ringe Deel var det ikke Umagen værd, for en falsk Mynt, om han og kunde komme til Rette dermed, at gjøre sliig Bekostning. Og naar det første Udlæg med disse Penges Myntning var gjort, som forhen er meldt, vilde det koste lidet at supplere, hvad som maatte deraf forkommes Tid efter anden. (*)

Det er ikke let at begribe, hvad der har været Aarsage til alle de hyppige Forandringer i Myntefoden i et 100de Aar. Udi visse Anstalter seer man tydelig, at baade de som har gjort Forslaget, om det ellers er skeed i en redelig Intention, og de som har haft dermed Indsigt, ikke har indseet Sagen rettelig, thi: (**)

I. Kunde det lettelig erfares, at alle Forbud, mod den fra Fremmede stæder indbragte smaa Mynt, var forgieves, da samme Forbudde saa ofte ere igientagne, ligesom at forbyde de gode Mynter at udføres eller omsmeltes, eller ommyntes. At forbyde hvad som ikke kan hemmes, er at misbruge den Kongel. Myndighed, eller at sætte

(*) Skulde 2 Skil. styl. blive for store af Kobber, kunde der myntes et maadelig Antal eller Summa enten af 4 Skillingen eller 2 Skillingen, af 7 à 8 Lods Gehalt, men af lige indvortes Værdie, som den øvrige større Mynt, og maaskee hellere 4 Skil. styl. end 2 Skil. styl. som nettere og bedre kunde præges.

(**) Paa den Tid Tvivlsigheden paastod med den Hamborgiske Courant Bank, fremkom iblant andre et Skrift, under Titul af vertranstes Schreiben eines zu Amsterdam wohnenden patriotischen Hamburgers, an seinen Bruder 1734, som i Hamborg blev confisceret, og under høy Straf forbuden at maatte findes, samt et Præmium af 200 rdlr., til den som kunde angive Autor ic., som skal have været Etageaad Andreas Höyer, der ved Reductionen var Committet i at udfæde en nye Myntefod. Derudi disse Ord: Es ist wahr, der in Dänemark No. 1711 und in den folgenden Jahren, durch unläubige oder wohl gar eigennütige Leute, veranlaßte Fabricirung der geringeren Münzsorten, lönte nichts anders als viele Unordnungen in Commercio nach sich ziehen. Og strax derpaa: Dänemark hatte ein so kostbares Lehrgeld in Münzsachen gegeben, das ein abermaliger schändlicher Absprung vom alten Münzfuß nicht weiter zu besorgen war ic.

ſætte den udaf ſin Høyagtelse, det er de vel overlagde præcautioner og Anſtalter, ſom ſkal giøre det beſte herudi. (*)

2. Og dette Forbud kunde umuelig hindre Myntemeſterne, i fær de, ſom forpagtede Mynten, og ſom havde Mynten i deres egen-raadige Magt, at kunde mynte dobbelt Qvantum af ſaadan ringe ſmaa Mynter, og det med ſaa ſtor Fordeel.

3. At gode og ſlette Penge roullerede i Begyndelſen paa en og ſamme Tid, uden Forhøyſe eller Dpgielt paa de ſtore.

4. At ofte den befalede Dpgielt ikke var proportioneret. 1693 25 Febr. at de Kongsbergſke Specie Rigsdaler ſkal antages for 6 mk. 8 ſkil., endſkiønt man vægrede ſig derfor; og 14 April 1694 var de ey mere at bekomme, derfor i ſtæden at betale udi Croner med 6 pr. Cento. 26 April 1701 ikkun betale 1 pr. Cento af Croner mod Courant Mynt, 10 Julii 1705 atter ophævede og ſkal gielde ſom Courſen er. 23 Junii 1718 at ey maa tage mere i Dpgielt paa Croner mod Courant, end 4 rdlr. à 100de, da Myntefoden allerede var $13\frac{1}{3}$, og en ſaadan Crone efter ſin intrinſeque Valeur var værd mod 12 ſkil. ſtyk. 84 ſkil. og mere.

5. At de ringhaltige Penge i ſaadan Qvantitet, ſom forhen er meldt, ſtaaer ikke til at ommynte, uden næſten af ſamme Gehalt, ſom den 26 April 1727, at de reducerede 2 ſkil. ſtyk. til 4 ſkil. ſtyk. af 5 Lod Gehalt, dog efter den da forbedrede Myntefod, men var dog i ſig ſelv en nanſelig Mynt, og hvilken Summa, hvilke forgieves Omkoſtninger, troelig at denne ommyntning ey heller varede længe. Hvorledes muelig at ommynte en 12 à 15 Tønder Guld i 2 og 1 ſkil. ſtyk., hvorfra ſkulde det fine Sølv komme, ſom dertil ſkulde forbruges, og hvilken Forſkiel ſkulde man heri fundet i deres Schrot og Korn, naar de bleve ommyntede, imod hvad de ſkulde have været, efter

(*) Naar Landets Mynt blev ſaaledes indrettet ſom forbemelt, kan forſt et Forbud paa fremmed ſmaa Myntes Indførelſe have ſtæd: thi de bliver næſten kiendelig for alle og enhver, fra de gode og med Guld myntede danſke Penge. Ligſaa med Kobber Mynterne, naar der bliver draget vedbørlig Omſorg for dens ſmukke Gepræg, og Kobberet ſvarer til dens paafatte Værdie.

efter det anbefalede eller det accorderede; thi her har den myntende den beste Leylighed at giøre sig Fordeel.

6. Beflagelig at Nøden skulde være eller blive saa stor, at Regieringen maatte bortforpagte sin Udmyntning, og endnu mere til Jøder og paa Rigets yderste Grændser! Sid den Tid aldrig mere maa komme. I Christiani 4ti Tid var Mynten paa selve Slottet.

7. Man savner og den fornødne Indsigt i selve Myntningen, saa vel i Henseende til Myntkosterne, som den accorderede Afgang, hvilken sidste Post har været meget efterladet accorderet, langt over hvad den burde være, og i lang Tid har været et Blindverk. Skulde nogensinde en anseeligere og bedre Mynt paabydes, maatte vel Anstalten ved Udmyntningen blive anderledes. Hvor vigtig denne Sag ansees paa andre Steder er bekiendt; thi det er og altid bliver Regieringens Sag at sørge for, at Mynten indeholder netto det, som den er bestemt til, og at Kongens Stempel derpaa maa blive fuld Forsikring.

Sluttelig bliver det nok raadelig og meest overensstemmende med Rigerens og Statens Belsærd, at naar den rette og fordeelagtigste Myntefod engang er udfundet, at den maae blive bestandig uden nogen Forandring, og at aldrig Penge, store eller smaae, nogensinde maa blive gangbar, uden de, som ere af en og samme indvortes Værdie, nemlig den fine Mark udmyntes paa en og samme Maade baade i den store og mindre Mynt, hvorved Mængde Ueyligheder forekommes, og foruden en stor Lættelse udi al Handel og Wandel med fremmede Nationer, hvilke vel ikke heller indbringer i deres Myntefod nogen Forandring, og da vil Proportionen altid blive den samme.

Da man ikke har været i Stand at fremgive en fuldstændig Tabel, over hvad der er udmyntet enten i Christiania eller paa Kongsberg, fra Sølv-Berkets Begyndelse, med samt hvad Myntesorter, Afgang &c. Vil man ved dette Stykkes Slutning dog anføre, hvor meget Sølv og Kobber der er vundet ved dette Sølv-Berk fra først af, tillige med hvad Forstkud der af Zahl-Cassen fra 1684 er gjort, og hvad der igien derpaa er betalt af den Kongsbergske Cassa, som følger.

E x t r a c t

over hvad Sølv og Kaaber der er Udbragt ved
Kongsberg, fra dets første Opkomst til
Aarets Udgang 1772.

Aare- ne.	Udi fint Sølv.				Udi Haand-Stene			Kaaber.	
	Mf.	Lod.	Qv.	Drt.	Mf.	Lod.	Qv.	Mf.	Lod.
1623									
24	1464	2			109	2			
25									
26	2972	13			8	12			
27	2401	4	2	1		7			
28	4682	6			11	9	2		
29	5169	11	3		29	10			
30	6347	6	3		547	15	3	277	
31	5820	2	2	3	25	14	1		
32	3579	2		3	14	12			
33	3624	6	1	2	7	5	3		
34	4298	1	1	3	65	3	1		
35	5510	1		$1\frac{1}{4}$	63	15	2		
36	5515			$3\frac{3}{4}$	233	10			
37	6240	14	3	3	12	2	2		
38	5542	8		$\frac{1}{2}$	16	8	2		
39	5745	10			22	4	2		
40	5503	3	1	$3\frac{1}{2}$	15	5			
41	5078	11	2	$3\frac{3}{4}$	10	15	2		
42	4425	4	2	3	5	8	3	479	8
43	4577	15	2	$\frac{3}{4}$	10	3	3	2277	8
44	4403	15		2	53	15	3	1282	
45	5819	13	3	$3\frac{1}{2}$	7	2	$2\frac{1}{2}$	2170	
Latr.	98722	11	2	1	1272	7	$3\frac{1}{2}$	6486	

Mare- ne.	Udi fint Sølv.				Udi Haand-Stene			Kraaber.	
	Mf.	Lod.	Qv.	Drt.	Mf.	Lod.	Qv.	Mf.	Lod.
Transf.	98722	11	2	1	1272	7	3 $\frac{1}{2}$	6486	
1646	6044		1	2	35		3	1958	
47	7183	2		1 $\frac{1}{4}$	48	4		6712	
48	6484	8	2	2 $\frac{1}{4}$	29	3	2	13478	
49	7168		1	2 $\frac{1}{2}$	14	6		5230	
50	6172	15	3	1 $\frac{1}{2}$	27	7	3	5934	
51	5315	14	2	2	18		2	5534	
52	5530	9		1 $\frac{3}{4}$	12		2	7322	
53	5441	6	3	1 $\frac{1}{2}$	27	14	1	6248	
54	7575	15		1 $\frac{1}{2}$	59	9	2	3242	
55	7354	12	2	3 $\frac{1}{2}$	68	2	1	3644	
56	6614	12	2		41	5	1	2038	
57	6297	10	3	1 $\frac{1}{4}$	15		1	4812	6
58	6874	4	3	1 $\frac{3}{4}$	21	5		4785	6
59	5675	12	1	2 $\frac{3}{4}$	4	12		2989	13
60	6590	10		2 $\frac{1}{4}$	40	8	3	5295	8
61	8186	5		1 $\frac{1}{2}$	301	3		10359	13
62	8902	5	1	2 $\frac{1}{4}$	37	13	2	4673	
63	9073	2	1	3	30	4	3	2938	3
64	8404	14		1 $\frac{1}{2}$	28	15	1	6832	9
65	7041	15	2	1 $\frac{1}{4}$	143	12		4236	12
66	6653		3	3 $\frac{3}{4}$	633	14	3	1844	14
67	6587	1	2	1	4	3	3 $\frac{1}{2}$	6706	
68	5205	12	3	3	1	13	2	1700	
69	5917	6	2	1	10	3		2676	4
70	5510	14		1	21	13		2557	10
71	7387	15		1	27	1	3	5096	
72	4740	8	2	3	3	14	1	5803	12
73	3024	8	2	3 $\frac{1}{2}$				2475	3
74	4198	5	3	3 $\frac{1}{2}$					

Latr. | 285881 | 9 | | 3 | 2980 | 8 | 3 | 143609 | 1 |

Nare- ne.	Udi ſiint Solv.				Udi Haand-Stene			Raaber.	
	Mk.	Lod.	Dv.	Dr.	Mk.	Lod.	Dv.	Mk.	Lod.
Transf.	285881	9		3	2980	8	3	143609	I
1675	3864	14	2	2					
76	3387	4	3	$3\frac{1}{4}$					
77	2636		3	$2\frac{3}{4}$					
78	5299	4	3	3					
79	7145	4	I	3					
80	7420	6		I					
81	6094	10	2						
82	5223	11		$3\frac{1}{4}$					
83	3525	7	I	$1\frac{1}{2}$					
84	1579		I	$2\frac{1}{4}$				5283	$2\frac{1}{2}$
85	4590	6	I	$2\frac{1}{4}$				3616	
86	5752	5	3	$1\frac{1}{4}$				2439	
87	5294	11	3						
88	3790	I		$1\frac{3}{4}$					
89	3186	13	2	$2\frac{1}{2}$					
90	3060	4		$1\frac{1}{2}$					
91	3357	5	3	$1\frac{1}{2}$					
92	3893	10	2						
93	5361	4	I	$1\frac{1}{2}$					
94	5864	11		$1\frac{3}{8}$	6	13	$\frac{3}{4}$	3394	9
95	6371	7	2	$3\frac{5}{8}$	434	14	$\frac{3}{4}$	3696	
96	6679	9	2	$2\frac{7}{8}$	7	4	$1\frac{1}{4}$	3929	3
97	8205	8		$1\frac{1}{8}$	20	3	$3\frac{1}{4}$	5483	14
98	7088	11	3	3	11		$1\frac{1}{2}$	4885	I
99	6418	I	2	I				2126	
1700	5936	10		$2\frac{3}{4}$	6	2	$\frac{3}{4}$	3273	
I	7598	3		$3\frac{3}{4}$	14	8	$1\frac{3}{4}$	1267	4
2	7550	I	3	$3\frac{1}{2}$	16	3	3	4530	
3	5091	2		$1\frac{1}{2}$				2500	

Latr. | 437148 | 13 | I | $1\frac{3}{4}$ | 3497 | 10 | 3 | 190032 | $2\frac{1}{2}$

Narene

Nare- ne.	Udi fint Sølv.				Udi Haand-Stene.			Raaber.	
	Mk.	Lod.	Dv.	Dr.	Mk.	Lod.	Dv.	Mk.	Lod.
Transf.	437148	13	1	$1\frac{3}{4}$	3497	10	3	190032	$2\frac{1}{2}$
1704	9277	8	1	$\frac{3}{4}$	27	14	$2\frac{3}{4}$	6858	13
5	8940	1		$1\frac{1}{2}$	174	6	$3\frac{1}{2}$	5902	10
6	8285	11	2	$2\frac{1}{2}$	20	12	2		
7	9562	10	1	1	121	8	3	2708	
8	11996	7	3	$2\frac{1}{4}$				5864	
9	10951	7		2	312	12	1		
10	10739	13	2		21	14	3		
11	15512	11	2	$2\frac{3}{4}$	8	1	1	4850	
12	15490	10	2	2	16	14		6634	
13	12639	5	2		51	10	$3\frac{1}{4}$	5700	
14	12689	15	1		9	8		4063	
15	9088	10	2	$3\frac{1}{2}$	19	10	$2\frac{1}{2}$	3209	
16	12744	11	3					4108	
17	21793	2	3	$1\frac{1}{2}$	23	4	$1\frac{1}{4}$	1769	
18	19685	6						2477	
19	14824	12		$3\frac{1}{4}$				4149	
20	12762			$2\frac{1}{2}$	17	13	$3\frac{3}{4}$		
21	13671	11	2	$1\frac{3}{4}$	16	12	$2\frac{1}{2}$	6567	
22	16884	2		$3\frac{1}{2}$	7	7	$2\frac{1}{2}$		
23	16712	6	2	2	39	8	$3\frac{1}{2}$	2128	
24	14384	10	1		14	2		6455	
25	11844	1	2		8	12	$2\frac{1}{2}$	6396	
26	13640	11	2		27	12		5394	
27	11163	3	2	2	14	8		7120	
28	11237				12	7	2	16100	
29	8357	14	1		8	4	$1\frac{1}{4}$	8207	
30	10688	6	2		2	14	$2\frac{1}{2}$	10480	
31	8539	12	2		6	5	1	9897	
32	9279	2			10	11	$3\frac{3}{4}$	10549	13
Latr.	800537	2	2	$\frac{1}{2}$	4493	10	$\frac{1}{2}$	337618	$6\frac{1}{2}$

Nare- ne.	Udi fint Golv.				Udi Haand-Stene.			Raaber.	
	Mk.	Lod.	Qv.	Ort.	Mk.	Lod.	Qv.	Mk.	Lod.
Transf.	800537	2	2	$\frac{1}{2}$	4493	10	$\frac{1}{2}$	337618	$6\frac{1}{2}$
1733	17480	3	2		17	15	$\frac{1}{2}$	19863	$1\frac{1}{2}$
34	16875	14	2		4	5	$1\frac{3}{4}$	17093	6
35	14957	10	1	3	4	4	$2\frac{3}{4}$	10190	5
36	12545	4	3		8	15	$1\frac{1}{4}$	9734	6
37	12746	1	3		1	15	$2\frac{1}{4}$	9947	$1\frac{1}{4}$
38	18946	13	1		2	12	$1\frac{3}{4}$	10293	$15\frac{1}{2}$
39	15641	6	2		1	7	$1\frac{1}{4}$	12259	$7\frac{1}{4}$
40	18492	7	2		3		$\frac{1}{2}$	14449	$5\frac{1}{2}$
41	24076	12			5	1	$\frac{1}{2}$	18770	$12\frac{3}{4}$
42	19887	8	2		10	5	$2\frac{1}{4}$	15813	3
43	19142	1	1		2	4	$1\frac{3}{4}$	15216	6
44	22716	3	3		6	12	$2\frac{5}{8}$	17672	$4\frac{1}{4}$
45	24324	1	3		15	15	$1\frac{3}{8}$	19090	12
46	27638	12	3		3	9	$1\frac{1}{2}$	19006	$12\frac{1}{4}$
47	29921	7	1		3	1	1	23703	7
48	24122	5	1		3	5	1	19174	$2\frac{3}{4}$
49	19228	7			6	8	1	15159	12
50	22063	13			11	6	$\frac{3}{4}$	17370	4
51	23676	5	2		1	15	$\frac{1}{2}$	18553	$15\frac{1}{4}$
52	24045	3			6	15	$\frac{3}{4}$	9097	$9\frac{1}{2}$
53	24349	13			8			9495	
54	24131	3			5	13	$1\frac{1}{2}$	11056	$8\frac{3}{4}$
55	23035	13			8	5	$1\frac{1}{2}$	16383	$15\frac{1}{4}$
56	25068	6			6	15	$1\frac{1}{2}$	13840	8
57	28930	15	2		4		1	19728	7
58	27196	4	1		4	5	$2\frac{1}{2}$	18559	$14\frac{1}{2}$
59	27852	3	3		11	10	$1\frac{1}{2}$	16224	6
60	26355	15	2		10	2	$1\frac{3}{4}$	20237	$12\frac{1}{4}$
61	27802	12	1		3	5	$3\frac{3}{4}$	22358	$5\frac{3}{4}$
Latr.	1443789	7	3	$3\frac{1}{2}$	4678	4	$2\frac{1}{2}$	797963	$8\frac{3}{4}$

Aare- ne.	Udi fint Sølv.				Udi Haand-Stene			Kraaber.	
	Mf.	Lod.	Qv.	Drt.	Mf.	Lod.	Qv.	Mf.	Lod.
Trans.	1443789	7	3	3 $\frac{1}{2}$	4678	4	2 $\frac{1}{2}$	797963	8 $\frac{3}{4}$
1762	28643	11	1		1		2 $\frac{1}{2}$	19369	7 $\frac{1}{4}$
63	29513	14	2		22	7	2 $\frac{3}{4}$	11981	5 $\frac{3}{4}$
64	25644	1	3		26	5	3 $\frac{1}{2}$	16988	9 $\frac{1}{4}$
65	31538	7	2		20	5	3	5034	6 $\frac{1}{4}$
66	32435	13	1		79	8	3 $\frac{1}{2}$		
67	30610		2		13		2 $\frac{1}{2}$	2785	3 $\frac{3}{4}$
68	35313	8	3		11		3 $\frac{1}{4}$	1415	7 $\frac{3}{4}$
69	30158	8			67	14	2 $\frac{1}{2}$	1615	13
70	31225	4	3		16	12	3 $\frac{3}{4}$	1115	3 $\frac{3}{4}$
71	28944	15	1		11	6	3 $\frac{1}{2}$	16086	15 $\frac{1}{2}$
72	23949	1	2		343	4	2	15294	
Sum.	1771766	14	3	3 $\frac{1}{2}$	5291	9	1 $\frac{1}{4}$	889649	14

P. S. For Aaret 1773 udbragt Sølv 26611 Mf. 2 Lod. $\frac{3}{16}$ Gr.
 1774 " " 23579 Mf. 9 Lod. 11 $\frac{1}{8}$ Gr.

* *   * *   * *   * *

Siden der i Sølv-Berckets Historie forekommer noget om Nøraas Raaber-Berckes første Optagelse, og dette Bergverk næst Sølv-Bercket er nok det vigtigste i dette Rige; har man villet tilføie dette Nøraas Raaber-Berckes Producter fra Begyndelsen af til 1772 Nars Udgang.

* ————— *

E x t r a c t

Over tilvirkede Gahr-Raaber ved Nøraas Raaber-Berck, fra 1646 til 1772 Nars Udgang, med hosføiede Beregning over Tilvirkningen, saa vel som Hans Kongelige Majeestæts Intrader af Tiende, Told og Accise.

Aaret	Tilvirket Gahr-Raaber.			Prisen pr. Skpd. Rdlr.	Hans Majeestæts Tiende.		
	Skpd.	Lpd.	Pd.		Skpd.	Lpd.	Pd.
fra 1646							
til 1648	1130	16			Tiende frie.		
fra 1649							
til 1651	1340				134		
52	574				57	8	
53	806				80	12	
54	660				66		
55	690				69		
56	680				68		
57	826				82	12	
58	1000				100		
59	700				70		
60	750				75		
61	1000				100		
62	750				75		
63	1000			54	100		
Latr.	11906	16		54	1077	12	

Aaret

Maret	Silvirket Gahr- Raaber.			Prisen pr. Skpd.	Hans Majestæts Tiende.		
	Skpd.	Lpd.	Pd.	Rdtr.	Skpd.	Lpd.	Pd.
Transf.	11906	16		54	1077	12	
1664	600				60		
65	1000				100		
66	600				60		
67	500				50		
68	650				65		
69	900				90		
70	876				87	12	
71	1200				120		
72	1000				100		
73	900				90		
74	1000				100		
75	1000				100		
76	800				80		
77	900				90		
78	618	12			61	17	$3\frac{1}{5}$
79	98	5			9	16	8
80	600				60		
81	800				80		
82	790				79		
83	332		4		33	4	$\frac{2}{5}$
84	712	5			71	4	8
85	830	7	13		83		$12\frac{1}{2}$
86	636	10	9		63	13	$\frac{9}{10}$
87	1021	8	4		102	2	$13\frac{1}{5}$
88	973	4	3		97	6	$6\frac{7}{10}$
89	969	7	8		96	18	12
90	1200				120		
91	1000				100		
92	1100				110		

Latr. | 35514 | 16 | 9 | | 54 | | 3438 | 7 | $8\frac{9}{10}$

Aaret	Silvirket Gahr- Kaaber.			Prisen pr. Skpd.	Hans Majestæts Tiende.		
	Skpd.	Lpd.	Pd.		Skpd.	Lpd.	Pd.
Transf.	35514	16	9	54	3438	8	$\frac{9}{10}$
1693	1200				120		
94	1055				105	10	
95	1350				135		
96	1200			54	120		
97	900				90		
98	700				70		
99	850				85		
1700	1140				114		
1	1300				130		
2	975				97	10	
3	1260				126		
4	1510				151		
5	1335				133	10	
6	1467	10			146	15	
7	1319	3	$5\frac{1}{3}$		131	18	$5\frac{1}{3}$
8	1460				146		
9	1456	10			145	13	
10	1280				128		
11	1485				148	10	
12	1355				135	10	
13	1335				133	10	
14	1485				148	10	
15	1162	10		80	116	5	
16	1318	10			131	17	
17	1202	12	8		120	5	4
18	933	15			93	7	8
19	835	10			83	11	
20	652	10		80	65	5	
21	930				93		
Latr.	69968	7	$6\frac{1}{3}$	268	6883	15	$2\frac{7}{10}$

Aaret	Tilvirket Bahr-Kaaber.			Prisen pr. Skpd.	Hans Majestæts Tiende.		
	Skpd.	Lpd.	Pd.	Rdlr.	Skpd.	Lpd.	Pd.
Transf.	69968	7	6 $\frac{1}{3}$	268	6883	15	2 $\frac{7}{9}$
1722	1087	10			108	15	
23	1102	10			110	5	
24	1128	15		72	112	12	8
25	1165			79	116	10	
26	1126	10		72	112	13	
27	1314	15		70	131	9	8
28	1680			70	168		
29	1453			70	145	6	
30	1354	17	8	74	135	9	12
31	1470	8	5 $\frac{1}{3}$	75	147		13 $\frac{1}{3}$
32	1606	16	1 $\frac{7}{9}$	75	160	13	9 $\frac{7}{9}$
33	1332	5	13 $\frac{1}{3}$	74	133	4	9 $\frac{1}{3}$
34	1708	15		73	170	17	8
35	1901	13	5 $\frac{1}{3}$	71	190	3	5 $\frac{1}{3}$
36	2259	1	11 $\frac{7}{9}$	69	225	18	2 $\frac{7}{9}$
37	1185	16	13 $\frac{4}{9}$	70	118	11	10 $\frac{1}{18}$
38	2674	12	1 $\frac{1}{3}$	73	267	9	3 $\frac{1}{3}$
39	1863	6	5 $\frac{1}{9}$	73	186	6	10 $\frac{1}{9}$
40	2367	9	10 $\frac{1}{5}$	71	236	14	15 $\frac{4}{9}$
41	1988	1	15 $\frac{1}{9}$	69	198	16	3 $\frac{1}{9}$
42	2078	8	8 $\frac{2}{3}$	68	207	16	13 $\frac{2}{3}$
43	2439	14	14 $\frac{8}{9}$	68	243	19	7 $\frac{8}{9}$
44	2747	14	2 $\frac{2}{3}$	68	274	15	6 $\frac{2}{3}$
45	2494	15	11 $\frac{1}{9}$	68	249	9	9 $\frac{1}{9}$
46	2765	15	7 $\frac{7}{9}$	66	276	11	8 $\frac{7}{9}$
47	2604		6 $\frac{2}{3}$	66	260	8	2 $\frac{2}{3}$
48	2548	2	13 $\frac{5}{9}$	65	254	16	4 $\frac{5}{9}$
49	2241		6 $\frac{2}{3}$	64	224	2	2 $\frac{2}{3}$
50	2206	11	6 $\frac{2}{9}$	65	220	13	2 $\frac{2}{9}$
Latr.	12386j	15	15 $\frac{4}{45}$	2166	12273	4	15 $\frac{4}{45}$

Aaret	Tilvirket Gahr- Raaber.			Prisen pr. Skpd.	Hans Majestæts Tiende.		
	Skpd.	Lpd.	Pd.		Skpd.	Lpd.	Pd.
Transf.	123865	15	15 $\frac{4\frac{1}{5}}$	2166	12273	4	15 $\frac{4\frac{3}{5}}$
1751	2241		6 $\frac{2}{3}$	73	224	2	11 $\frac{2}{3}$
52	1970		10	75	197		1
53	2295	4	6	72	229	10	7
54	2331	7	2 $\frac{2}{9}$	66	233	2	11 $\frac{2}{9}$
55	1891	5	1 $\frac{2}{3}$	69	189	2	8 $\frac{1}{6}$
56	2106	7	5 $\frac{2}{9}$	70	210	12	11 $\frac{1\frac{3}{8}}$
57	2114	11	2 $\frac{8}{9}$		211	9	1 $\frac{8}{9}$
58	2169	11	15 $\frac{1}{9}$		216	19	3 $\frac{1}{9}$
59	1906	16	1 $\frac{1}{9}$		190	13	9 $\frac{1\frac{1}{8}}$
60	1951	19	4 $\frac{8}{9}$		195	3	14 $\frac{8}{9}$
61	1879	14	4 $\frac{4}{9}$		187	19	6 $\frac{1}{9}$
62	2095	13	8 $\frac{8}{9}$		209	11	4 $\frac{8}{9}$
63	2015	3	14 $\frac{7}{9}$		201	10	6 $\frac{5}{8}$
64	2301	9	2 $\frac{1}{2}$	)	Disse zde Aar for		
65	3017	12	8 $\frac{1}{2}$	)	undt Tiende frie.		
66	3216	11	10 $\frac{2}{3}$		321	13	2 $\frac{2}{3}$
67	3397	4	13 $\frac{7}{9}$		339	14	7 $\frac{7}{9}$
68	2964	10			296	9	
69	3289	13	12		328	19	6
70	2746		8 $\frac{8}{9}$		274	12	8 $\frac{8}{9}$
71	3469	10	2 $\frac{2}{9}$		346	19	2 $\frac{2}{9}$
72	3505	12	12 $\frac{4}{9}$		350	11	4 $\frac{4}{9}$
Sum.	178742	15	11 $\frac{4}{7}$	2591	17229		12 $\frac{2\frac{3}{5}}$

P. S. 1773 Gahr-Raaber 3433 Skpd. 7 Lpd. 8 Pd.
heraf Konge Tiende 343 Skpd. 6 Lpd. 12 Pd.
1774 Gahr-Raaber 3829 Skpd. 9 Lpd. 11 $\frac{5}{9}$ Pd.
heraf Konge Tiende 382 Skpd. 19 Lpd. 15 $\frac{5}{9}$ Pd.

Anmerkninger.

1. Dette anseelige Raaber-Berk beliggende i Tronhiems Stift, Høstaalens Præstegjeld, i en sær øde og aldeles ufrugtbar Egn 14 Mile fra Tronhiems Bye, er funden af Bonden Hans Aasen, der levede i 116 Aar, han staaer i Koraas Kirke affkildret med Finde-Stuffen i Haanden.
2. Efter at Raabergangen saaledes var funden, blev Berket først optaget 1644 af Lorentz Lossius Schichtmester ved Nvikne; Men derefter erholte den Kongelig Cammertener Jochum Jürgens og Participantere allernaadigst Privilegier paa dette Berk under 9 November 1646, og saaledes er det ved et Interessentskab drevet indtil nærværende Tiid.
3. Af forestaaende Tabel sees, hvad dette Berk Aar efter andet har kastet af sig, saavel i forrige som dette Seculo.
4. Hvad Priis Raaberen hvert Aar har været udi, derom har man ingen tilforladelig Kundskab kundet erholde, fornemmelig i det forrige Seculo, men naar af de bekiendte forskiellige Priser tages 65 Rdlr., som et Medium, synes det at kunde passe sig med det rigtige; i forrige Seculo var den mindste Priis 54 Rdlr. og i dette har den steget over 80 Rdlr.
5. Af Tabellen sees at være udbragt. Gahr-Kaaber 178742 Skpd. 15 Lpd. 11 $\frac{7}{8}$ Pd., beregnes denne Product i Penge til 65 Rdlr. pr. Skpd., bliver det 11618281 Rdlr. 14 $\frac{1}{10}$ skl.
6. Af ovenstaaende Summa Raaber er i Tiende til Hans Kongel. Majestæt erlagt 17229 Skpd. 12 $\frac{2}{4}$ Pd. deri Penge à 65 Rdlr. bliver " " " " 1120558 Rdlr. 58 $\frac{2}{7}$ skl.
 3 Told af 161513 Skpd. 9 Lpd. 14 $\frac{4}{4}$ Pd.
 à 7 Rdlr. pr. Skpd. " " " " 1130594 45 $\frac{121}{170}$
 3 Accise af det vundne Raaber fra 1692
 som bliver 130426 Skpd. 3 Lpd.
 6 $\frac{7}{9}$ Pd. à 48 skil. pr. Skpd. " " " " 65213 10 $\frac{9}{20}$

Summa 2316366 Rdlr. 18 $\frac{111}{300}$ skl.

